

SPIS TREŚCI

RELIGIE ŚWIATA ANTYCZNEGO. UKŁAD CAŁOŚCI DZIEŁA . . .	5
PEWNIKI	6
PRZEDMOWA DO WYDANIA DRUGIEGO	7
PRZEDMOWA AUTORA	10
I. WSTĘP	13
§ 1. Hellenizm i judaizm w stosunku do chrześcijaństwa. Ciągłość psychologiczna. Zadanie niniejszego zarysu	13
§ 2. Świat helleński i hellenistyczny. Izraelici, Judejczycy i Żydzi. Palestyna i rozproszenie	16
§ 3. Geografia Syropalestyny: Syria Właściwa, Celesyria i Palestyna. Judea, Perea, Samaria, Galilea, Dziesięciogrodzie. Fenicja i Filistea. Hellenizacja Judei i Galilei	19
§ 4. Historia Judaizmu w Palestynie. Okresy perski, helleno-egipski, helleno-syryjski (powstanie machabejskie i Hasmoneusze) i rzymski (Herod i Herodydzi; koniec judaizmu)	25
§ 5. Judaizm w rozproszeniu. Egipt, Cyrena, Mezopotamia, Anatolia, Grecja z Macedonią, Italia, Zachód. Ilość Judejczyków w rozproszeniu, ich mowa	31
§ 6. Duch niniejszego zarysu. Jego niezbędna hellenocentryczność. Dusza helleńska na rozdrożu	36
II. JEHOWA	38
§ 7. „Bóg jest jeden”. Dwuznaczność tego dogmatu. Monoteizm a politeizm. Błądność tego rozgraniczenia	38

§ 8. Zewnętrzny wygląd. Antropomorfizm. Jego stopniowe usunięcie. Imię Boga. Retuszowanie antropomorfizmu w Septuagincie. Hagada. Alegoryzacja i Filon	43
§ 9. Jehowa w stosunku do Izraela. Narodowość i uniwersalizm. Uniwersalizm absolutny Hellenów, agonistyczny i potencjalny Judejczyków	48
§ 10. Pierwiastki politeizmu. Angelologia. Demonologia Platona i angelologia judaizmu	54
§ 11. Pallada jako „paredros” Zeusa. Pallada i Mądrość. Nauka o hipostazach. Chwała, Duch, Imię, Przymioty, Słowo i Logos	58
III. OBJAWIENIA SIĘ JEHOWY	63
§ 12. Potrójność objawienia się bóstwa. Porównanie judaizmu z hellenizmem	63
§ 13. Objawienie się bóstwa w dobrym. Moralizacja bóstwa u Hellenów. Od Homera do Platona. Nathan i Tyrezjasz. Canaanici i Amalekici	64
§ 14. Bóg zawistny, gniewny, zmienny. Usunięcie tych wyobrażeń. Teoria „sprawiedliwej obłudy” w hellenizmie i w Piśmie; „zatwardzenie serca”	69
§ 15. Dualizm kosmogoniczny u Hellenów. Zarodki dualizmu etycznego. Dualizm etyczny w judaizmie. Demonologia; szatan; Lewiatan . .	74
§ 16. Objawienie się bóstwa w prawdzie. „W Bogu jest prawda”. Mantyka w Grecji i w Palestynie. Prawdziwość próbą proroków. Wyrocznia delficka. Izajasz. Jeremiasz i tragedia proroctwa. Ezechiel. Teoria i praktyka	78
§ 17. „W prawdzie jest bóg”. Apollo i Pitagoras. Jeremiasz i prorocy greccy. Prawda i nauka. Stanowisko judaizmu względem nauki: 1) pogardliwe, 2) zaborcze	85
§ 18. Objawienie się bóstwa w pięknie. Piękna przyroda; stosunek do niej judaizmu. Zboczenia psalmistów. Piękno w sztuce. Zakaz Mojżesza. Jego skutki: zagłada sztuki	92

IV. JEHOWA I JEGO LUD.	101
§ 19. Objawienie się Jehowy w mocy. Próba Eliasza. „Wyciągnięta ręka” i „nawiedzenie”.	101
§ 20. Religia Jehowy jako religia strachu. Obowiązkowość bezgranicznego posłuszeństwa. Charakter przykazań. Tragedia wiecznego żyda . .	105
§ 21. Obrzezanie jako przymierze. Brak jego umotywowania. Praktyka względem obcych: polowanie na odrzezki i przymusowe obrzezanie. Praktyka względem swoich: <i>curti Judaei</i> i męczeństwo śmieszności . . .	109
§ 22. Jednostronność przymierza: kobiety. Ich upośledzenie religijne. Modlitwa r. Meira. Wieleżeństwo: „Miła” i „omierzła”. Rozwód z powodu „plugastwa”. Porównanie z Hellenką: „Melanippa” Eurypidesa. Kolczyki do nosa i łańcuchy do nóg. Hellenizacja tradycji o nich. Nieudolność apologii; „chora z miłości”. Sara, Holdama; r. Meir i Sokrates. Polepszenie pod wpływem hellenizacji	114
§ 23. Szabat jako święto tygodniowe; jego racja bytu u Izraelitów i brak tej racji w świecie grecko-rzymskim. Spaczenie tej racji w judaizmie. Przesada w wymaganiu odpoczynku: przymusowa zupełna bezczynność. Przesada kary za naruszenie szabatu. Oszukiwanie Boga, „eruby”. Korzystanie z pracy gojów, praca żołnierska. Zapatrywanie się na szabat świata grecko-rzymskiego	128
§ 24. Czystość rytualna. Czyste i nieczyste jadła. Stosunek do gościnności hellenńskiej. Zakaz krwi i „gotowania koźlęcia w mleku jego matki” z jego „ogrodzeniem”. Zmora nieczystości kobiecej. Zmora bałwochwalstwa. Zasada Szajloka i hellenństwo	140
V. ZAŚWIAT.	150
§ 25. Dusza u Hellenów. Reforma homerycka. Hades. Filonomizm i ontonomizm. Opanowanie eschatologii przez ideę sprawiedliwości. Misteria eleuzyńskie. Troistość zaświata. Grzechy „uleczalne” i idea czyśćca. Raj niebieski i siedem grzechów głównych. Stosunek żywych do dusz zmarłych: miłość przewodnicząca	150
§ 26. Dusza u Izraelitów, doczesność ich religii. Filonomizm Tory i ontonomizm proroków. Problem Joba i jego zasadnicza nierozwiązalność w religii Jehowy. Reforma czasów machabejskich: idea zmartwychwsta-	

nia. Dwoistość zaświata, jej zdrowa logika i niezdrowa etyka. Uniwersalizacja eschatologii. Jej etyzacja. Jej spirytualizacja: nieśmiertelność duszy i zmartwychwstanie ciała	157
§ 27. „Ten wiek” i „tamten wiek” u Hellenów. Prąd hezjodycki: cztery „pokolenia”. Prąd sybilliński: dziesięć „wieków”. Ich połączenie. Zagłada i odnowienie. Oczekiwanie obu w I. w. przed Chrystusem	168
§ 28. „Ten wiek” i „tamten wiek” u Judejczyków. Daniel i apokaliptyka. Jej nacjonalistyczny charakter. Helleńskie żywioły: Sybilla judejska. „Pobożny ostatek”. Nowa Jerozolima	172
§ 29. Idea zbawiciela w eschatologii greckiej: syn boży. Syn boży w doli boskiej: Apollo. Mit o jego narodzeniu. Zabicie Pitona i służba u Admeta. Powrót do Olimpu i tron „na prawicy Zeusa”. Syn boży w doli człowieczej: Herakles. Zeus i Alkmena. Zadanie Heraklesa: oswojenie ziemi i powrót złotego wieku. Proroctwo Wirgiliusza	176
§ 30. Idea zbawiciela w judaizmie. Mesjasz. Proroctwo Izajasza. Król z rodu Dawida. Mesjasz i „tamten wiek”. Troistość czasów: wiek teraźniejszy, czasy mesjaniczne i wiek przyszły. Różnice między hellenizmem a judaizmem. Mesjasze historyczni. Mesjasz — syn Boży	178
VI. ŚWIĄTYNIA I SYNAGOGA	185
§ 31. Wygląd zewnętrzny świątyni. Wstęp obcym zakazany. Modlitwa Salomona. Skutki tajemniczości. Obelżywe legendy. Pompejusz w świątyni. Ofiary pogan	185
§ 32. Ześrodkowanie kultu. Kapłaństwo. Jego liczba i podział. Służba kapłańska. Saduceusze. Dochody świątyni i kapłanów. Dziesięciny. Skutki gospodarcze. Podatek dwudrachmowy. Lucjusz Flakkus	188
§ 33. Ofiary. Całopalenia. Porównanie z hekatombami. Koniec kultu ofiarnego	195
§ 34. Stosunek proroków do ofiar. Essejczycy. Uniezależnienie religii od kultu ofiarnego. Koniec czy przerwa?	197
§ 35. Doktorowie. Stosunek ich do kapłanów. Faryzeusze. Synagoga. Urzeczywistnienie Tory. Część epicka: hagada. Jej skutki dla poczucia prawdy historycznej. Część dydaktyczna: halacha. Metody rozumowa-	

nia halachistycznego. Charakter faryzeuszów w porównaniu z sadduceuszami i am ₉ -haarezoth	201
§ 36. Grecko-rzymski ekwiwalent synagogi: kolegium. Podobieństwa i różnice. Zalety nabożeństwa synagogałnego. Charakter sprawiedliwości synagogałnej. Midrasze. Obrady starszyzny	208
VII. TORA	221
§ 37. Charakter judaizmu jako religii księgi. Profetyzm i nomokracja. Podwójny stosunek Judejczyków do Tory: uwielbienie i poczucie własnej wyższości	221
§ 38. Stosunek Hellenów do Tory. Tora epicka. Kosmogonia w porównaniu z babilońską. Stworzenie świata. Powieść o raju i upadku człowieka: zarodek chrześcijaństwa. Bratobójstwo Kaina. Potop	223
§ 38a. Opowiadanie historyczne. Kryteria etyczności. Okrucieństwa. Achab. Patriarchowie. Motyw „nagrody zasłużonej nierządniczy” w ujęciu hebrajskim, greckim i rzymskim. Wartość literacka. Debora, Jefte, Samson, Saul, Dawid. Ujęcie historycznego problemu: trzy akty	228
§ 39. Tora dydaktyczna. Porównanie z Helladą i Rzymem. Państwo dla prawa. Prawo do Boga. Moralność i prawo. Chaotyczność. Prawniczy charakter izraelskiej moralności. Dodanie rysy. Niepraktyczność. Fatalne skutki dla nowych czasów	239
§ 40. Prorocy. Symbolizm. Przeniesienie środka ciężkości. Ogólny charakter profetyzmu. Porównanie z prorokami Hellady. „Księgi”: Estera, Rut. Proroctwo Daniela. Treny. Ekklesiastes. Pieśń nad Pieśniami. Job. Psalmi. Ostateczny wynik	247
VIII. JEHOWA I NARODY	255
§ 41. Przykazanie miłości i pojęcie bliźniego. Trzy okresy zeszytywnienia i trzy okresy hellenizacji	255
§ 42. Pierwotny stosunek do obcych: <i>Ger i nochri</i> . Władza królewska wobec gerów. Judaizm i obcokrajowcy. Ostateczny wynik rozwoju . . .	257
§ 43. Stosunek do obcowyznaniowców w rozproszeniu. Przykład z niewoli egipskiej. Praktyka judaizmu. <i>Suis legibus vivere</i> : jak daleko sięga	

ta zasada. Niechęć Hellenów, przychylność Rzymu. Przywileje. Tolerancja i intolerancja	260
--	-----

§ 44. Prozelityzm. Jego wygody. Prozelityzm na wschodzie. Stopnio- wość prozelityzmu „Przykazania Noego”. Prozelityzm na Zachodzie. Namawianie osobiste. „Sabatyści” i „Bojący się Boga”. Właściwi proze- lici. Propaganda literacka. Sybilla judejska. Wymagania moralne. Po- równanie grecko-rzymskiej moralności z judejską	268
--	-----

§ 45. Antysemityzm. Kto mu winien? Antysemityzm literacki. Mone- thon i legenda o wyjściu. Pozydoniusz i Rzymianie. Apjon. Antysemi- tyzm wulgarny: mimy. Antysemityzm aktywny: pogromy. Warunki po- gromów. Różnice w porównaniu z nowymi czasami. Brak przyczyn ekonomicznych. Zmora nieczystości i ułuda władzy wszechświatowej. „Król judejski”	277
--	-----

IX. FILON JUDEJCZYK	286
-------------------------------	-----

§ 46. Hellenizacja judaizmu. Septuaginta. Pochodzenie tłumaczenia alegorycznego. Aleksandria i jej szkoły. Hiperallegoryści, alegoryści i antyallegoryści	286
---	-----

§ 47. Życie Filona. Trzy okresy jego rozwoju umysłowego: teza judej- ska, antyteza hellenńska, synteza hellenojudejska	291
---	-----

§ 48. Charakter filozofii religijnej Filona. Bóg. Stworzenie świata. Potęgi. Dwie trójce i dzielący Logos. Człowiek ideowy i widzialny. Su- mienie. Postęp moralny i dwuświatowość. Proroctwo i ekstaza. Inge- rencja Boga	293
---	-----

§ 49. Platon i Filon. Odzwierciedlenie Pisma w dziełach Filona. Życio- rys Mojżesza. Komentarz egzegetyczny. Patriarchowie. Prawo Tory. Za- chwył bezwzględny i apologia niedorzeczności	296
--	-----

§ 50. Stosunek do Hellenów. Religia, sztuka, agonistyka, kobieta. Za- rzuty słuszne. Mizantropia	302
---	-----

§ 51. Stosunek do filozofii greckiej. Wykształcenie encykliczne. Filozo- fia wprowadzona do Tory. Środki wprowadzenia: „kol” i alegoria. Cha- rakter tłumaczenia alegorycznego u Filona. Zachowanie sensu lite- ralnego w teorii i jego usuwanie w praktyce. Niekonsekwentności i sprzeczności. Przykłady	305
---	-----

§ 52. Charakter osobisty Filona. Dusza niewolnicza. Charakter jego rozumowania. Naśladowcy Filona i hellenizacja judaizmu	312
---	-----

X. ZAKOŃCZENIE.	315
-------------------------	-----

§ 53. Czynniki podmiotowe. Chrześcijaństwo — zhellenizowany judaizm?	315
--	-----

§ 54. Wpływy judaizmu na dole: czarnoksiężstwo, alchemia, kabalistyka	318
---	-----

§ 55. Wpływy literackie: hermetyzm. Styl nanizujący. Paralelizm . . .	320
---	-----

§ 56. List rozwodowy judejski. Zakaz języka greckiego. Elisza ben Abuja. Zanik prozelityzmu	323
---	-----

§ 57. List rozwodowy helleński	327
--	-----

SKOROWIDZ IMION I RZECZY	333
------------------------------------	-----